

GIÁO DỤC KỸ NĂNG SỐNG CHO TRẺ MẦM NON NHÌN TỪ THỰC TIỄN

NGUYỄN THỊ HỒNG VÂN

Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương

Tóm tắt: Giáo dục kỹ năng sống (GDKNS) cho trẻ mầm non là nhiệm vụ quan trọng của ngành Giáo dục. Hiện nay, nhiều trường mầm non đã đưa nội dung GDKNS vào chương trình chăm sóc, giáo dục trẻ. Hiệu quả GDKNS cho trẻ mầm non phụ thuộc vào nhận thức, cách thức tổ chức GDKNS của giáo viên (GV) mầm non. Bài viết trình bày: 1/Nội dung GDKNS cho trẻ mầm non trong Chương trình Giáo dục Mầm non; 2/Tổ chức GDKNS cho trẻ mầm non; 3/Một số vấn đề cần lưu ý trong GDKNS cho trẻ mầm non.

Từ khóa: Chương trình giáo dục mầm non; giáo dục kỹ năng sống; trẻ mầm non.

(Nhận bài ngày 15/5/2016; Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa ngày 08/6/2016; Duyệt đăng ngày 24/6/2016)

1. Đặt vấn đề

GDKNS là hình thành cách sống tích cực trong xã hội hiện đại, là xây dựng những hành vi lành mạnh và thay đổi những hành vi, thói quen tiêu cực trên cơ sở giúp người học có cả kiến thức, giá trị, thái độ và các kỹ năng thích hợp [1]. Đối với trẻ em lứa tuổi mầm non, GDKNS được hiểu là một quá trình tác động sư phạm, giúp trẻ lĩnh hội những kiến thức, thái độ, giá trị phù hợp với độ tuổi và tạo cơ hội cho trẻ rèn luyện, trải nghiệm trong thực tiễn để trẻ có thể làm chủ bản thân, ứng xử tích cực với mọi người xung quanh và ứng phó, giải quyết có hiệu quả các tình huống trong cuộc sống hàng ngày. Như vậy, GDKNS không chỉ giúp trẻ lĩnh hội những kiến thức, thái độ, giá trị đúng đắn, phù hợp với cá nhân, quan trọng hơn là phải tạo ra các cơ hội để trẻ được rèn luyện, trải nghiệm, vận dụng những kiến thức đã học vào thực tiễn.

2. Nội dung giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mầm non trong Chương trình Giáo dục Mầm non

Giáo dục mầm non là bậc học đầu tiên trong hệ thống giáo dục quốc dân Việt Nam, đặt nền tảng ban đầu vững chắc cho sự phát triển lâu dài ở trẻ em. Để giúp trẻ phát triển các chức năng tâm lý, phát triển tối đa tiềm năng và chuẩn bị cho trẻ vào học lớp 1, cần xác định rõ các nhiệm vụ giáo dục, trong đó có GDKNS. Thông tư số 04/2014/TT-BGDĐT ngày 28/02/2014 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định về quản lý hoạt động GDKNS đã chỉ rõ “nội dung GDKNS hướng tới giáo dục cho người học những kỹ năng cơ bản, cần thiết, hướng tới hình thành những thói quen tốt giúp cho người học thành công, đảm bảo vừa phù hợp với thực tiễn và thuần phong mỹ tục Việt Nam vừa hội nhập quốc tế trong giai đoạn công nghiệp hóa đất nước. Nội dung giáo dục KNS phải phù hợp với từng lứa tuổi và tiếp tục được rèn luyện theo mức độ tăng dần” [2]. Thông tư cũng quy định rõ nội dung GDKNS cho các độ tuổi. Cụ thể, đối với bậc Mầm non thì giúp trẻ nhận thức về bản thân: Sự tự tin, tự

lực, thực hiện những quy tắc an toàn thông thường, biết làm một số việc đơn giản; Hình thành và phát triển các kỹ năng xã hội cần thiết: Thể hiện tình cảm, sự chia sẻ, hợp tác, kiên trì, vượt khó; Hình thành một số kỹ năng ứng xử phù hợp với gia đình, cộng đồng, bạn bè và môi trường.

Những nội dung GDKNS này đã được thể hiện khá đầy đủ trong Chương trình Giáo dục Nhà trẻ ở 04 lĩnh vực: Giáo dục phát triển thể chất; giáo dục phát triển nhận thức; giáo dục phát triển ngôn ngữ; giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội và thẩm mỹ. Với Chương trình Giáo dục Mẫu giáo, nội dung GDKNS được thể hiện ở 05 lĩnh vực: Giáo dục phát triển thể chất; giáo dục phát triển nhận thức; giáo dục phát triển ngôn ngữ; giáo dục phát triển tình cảm và kỹ năng xã hội; giáo dục phát triển thẩm mỹ [3]. Ở mỗi lĩnh vực giáo dục, chương trình cũng xác định tương đối rõ ràng các kiến thức, kỹ năng cần giáo dục cho trẻ ở từng độ tuổi. Căn cứ vào Chương trình Giáo dục Mầm non và điều kiện thực tiễn, GV mầm non có thể xây dựng kế hoạch GDKNS cho trẻ mầm non.

GDKNS cho trẻ mầm non đòi hỏi GV phải nắm vững mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức các hoạt động giáo dục trẻ ở từng lứa tuổi; đồng thời GV phải có kiến thức về kỹ năng sống, có ý thức trong việc GDKNS cho trẻ mầm non. Thực tiễn cho thấy, trong quá trình tổ chức các hoạt động chăm sóc, giáo dục trẻ ở trường mầm non, GV đã quan tâm đến việc thực hiện nhiệm vụ GDKNS. Tuy nhiên, GDKNS chưa được đặt ở vị trí tương xứng với vai trò của nó trong giáo dục phát triển toàn diện nhân cách trẻ mầm non.

3. Tổ chức giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mầm non

Khảo sát tại một số trường mầm non trên địa bàn thành phố Hà Nội chúng tôi nhận thấy: Hầu hết các trường đều xác định được trách nhiệm của mình trong việc GDKNS cho trẻ mầm non. Họ khẳng định GDKNS là nhiệm vụ của trường mầm non và nhiệm vụ này được triển khai đến các khối lớp. GDKNS cho trẻ mầm non

được chỉ đạo lồng ghép trong tổ chức các hoạt động chăm sóc, giáo dục theo Chương trình Giáo dục Mầm non và lồng ghép trong việc thực hiện các chuyên đề “Giáo dục bảo vệ môi trường”, “Giáo dục dinh dưỡng và vệ sinh an toàn thực phẩm”, “Giáo dục luật an toàn giao thông”, “Giáo dục tiết kiệm năng lượng”... tới từng GV. Nhà trường cũng quan tâm đến việc bồi dưỡng kiến thức về kĩ năng sống, GDKNS cho GV mầm non bằng nhiều cách thức như mời báo cáo viên đến trường bồi dưỡng chuyên môn, cử GV mầm non đi tham quan, học hỏi ở trường bạn...

Qua trao đổi với GV ở một số trường mầm non, chúng tôi nhận thấy: Hầu hết GV đều nhận thức được tầm quan trọng của GDKNS đối với sự phát triển toàn diện nhân cách trẻ mầm non. Họ cho rằng, GDKNS cho trẻ mầm non giúp trẻ có kiến thức về kĩ năng sống và biến những kiến thức đó thành hành động cụ thể trong thực tiễn với bản thân, với người khác, với các quy định trong gia đình, nhà trường và xã hội. Các cô cũng đưa ra những dẫn chứng cụ thể để khẳng định tầm quan trọng của GDKNS đối với sự phát triển của trẻ. Được GDKNS, trẻ biết trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm và hiểu biết với nhau, biết phải thực hiện hành vi như thế nào mới phù hợp. Ví dụ: Khi được cô giáo thông báo kế hoạch đi tham quan “Bảo tàng Phòng không không quân” trẻ bàn bạc, nhắc nhở nhau về việc chuẩn bị cho chuyến đi như: “Nhớ mang nước, sữa, bánh với bim bim đi để ăn”, “nhớ mang mũ với đi dép quai hậu”, “nếu say xe thì phải uống thuốc”, “đi ô tô không được thò đầu, thò tay ra ngoài”, “lên xe nhớ chào bác lái xe và cảm ơn bác khi xuống xe”...

Tuy nhiên, vẫn còn một số trường mầm non chưa có nhận thức đúng đắn về nhiệm vụ GDKNS và chưa tự tin trong việc thực hiện nhiệm vụ này. Họ cho rằng GDKNS cho trẻ phải do những GV được đào tạo chuyên biệt về lĩnh vực GDKNS. Với suy nghĩ như vậy, trường mầm non mở các lớp học kĩ năng sống riêng, ngoài chương trình. Họ tổ chức cho phụ huynh đăng kí, đóng học phí cho con học lớp kĩ năng sống và mời GV dạy kĩ năng sống ở các trung tâm đến trường để dạy cho trẻ khoảng 20 - 30 phút mỗi tuần như những giờ học bồi dưỡng năng khiếu vẽ, múa... Những giờ học kĩ năng sống này hoàn toàn do GV của trung tâm thực hiện, không có sự phối hợp với GV mầm non. Việc làm này hoàn toàn không đúng bởi:

- GV mầm non đã được trang bị các kiến thức, kĩ năng cần thiết để có thể tổ chức GDKNS cho trẻ mầm non.

- GDKNS là một nội dung trong Chương trình Giáo dục Mầm non, tất cả trẻ đều được hưởng quyền lợi này, không phải chỉ những trẻ đăng kí học.

- GDKNS không phải chỉ là việc cung cấp kiến thức cho trẻ mà trẻ cần phải được tạo cơ hội để vận dụng những kiến thức đã học vào cuộc sống. Với thời lượng 20 - 30 phút/tuần là không đủ đối với GDKNS và sự tách rời GDKNS khỏi các lĩnh vực khác là không phù hợp với quá trình phát triển toàn diện của trẻ mầm non. GDKNS cho trẻ mầm non phải được lồng ghép trong các hoạt động

chăm sóc, giáo dục trẻ ở trường mầm non như vui chơi, học tập, lao động, tham quan...

- Việc tổ chức một giờ học GDKNS riêng không có sự tham gia của GV mầm non khiến trẻ ít có cơ hội vận dụng kiến thức đã học vào thực tiễn. Ví dụ, khi được học kĩ năng giao tiếp trẻ chỉ được thực hành tại giờ học GDKNS ở lớp kĩ năng sống. Do không có sự phối hợp chặt chẽ giữa GV trung tâm kĩ năng sống với GV mầm non nên GV mầm non không biết trẻ được học những gì để tổ chức các hoạt động cho trẻ ôn luyện, củng cố, vận dụng kiến thức đã học vào cuộc sống.

4. Một số vấn đề cần lưu ý trong giáo dục kĩ năng sống cho trẻ mầm non

Chương trình Giáo dục Mầm non ban hành theo Thông tư số 17/2009/TT - BGDĐT ngày 25 tháng 7 năm 2009 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo, cả Chương trình Giáo dục Nhà trẻ và Giáo dục Mẫu giáo đều xác định mục tiêu: Giúp trẻ phát triển hài hòa về các mặt thể chất, nhận thức, ngôn ngữ, tình cảm, kĩ năng xã hội và thẩm mỹ. Bởi vậy, các cơ sở giáo dục mầm non cần xác định rõ GDKNS là trách nhiệm của trường mầm non, trách nhiệm của GV mầm non. Từ đó đưa nội dung GDKNS vào kế hoạch chung của nhà trường và xây dựng kế hoạch bồi dưỡng kiến thức về kĩ năng sống, GDKNS cho GV mầm non để đảm bảo hiệu quả GDKNS cho trẻ mầm non.

GV cần nhận thức đúng đắn về trách nhiệm, khả năng và phát huy vai trò chủ đạo của mình trong GDKNS cho trẻ mầm non. Cần tự bồi dưỡng kiến thức về kĩ năng sống, GDKNS cho trẻ mầm non, xây dựng kế hoạch, tổ chức các hoạt động GDKNS thu hút sự tham gia tích cực của trẻ. Đồng thời, để đảm bảo sự thống nhất giữa nhà trường và gia đình trong GDKNS cũng như tạo điều kiện để trẻ được thường xuyên thực hành, trải nghiệm mọi lúc, mọi nơi, GV phải phối hợp chặt chẽ với gia đình trong GDKNS cho trẻ mầm non. Ví dụ, kĩ năng rửa tay bằng xà phòng được GV dạy trẻ trong tổ chức các hoạt động ở trường mầm non. GV không chỉ giúp trẻ hiểu lí do phải rửa tay, giúp trẻ thực hiện thao tác rửa tay mà quan trọng hơn đó là họ tận dụng mọi cơ hội để trẻ được củng cố kĩ năng này như: Trước giờ ăn, sau khi đi vệ sinh, sau khi giúp bác lao công gom lá cây, sau khi chơi với cát... GV đều tổ chức cho trẻ rửa tay. GV cũng cần trao đổi với phụ huynh để họ nắm được nội dung GDKNS ở trường để nhắc nhở, động viên trẻ thực hành những kĩ năng trong cuộc sống. Điều này giúp trẻ biến những kiến thức thành hành vi, thói quen lành mạnh.

Căn cứ vào Chương trình Giáo dục Mầm non và những kiến thức về kĩ năng sống có thể xác định nội dung GDKNS cho trẻ mầm non bao gồm giáo dục cho trẻ kĩ năng tự nhận thức, kĩ năng kiểm soát hành vi, kĩ năng tự chăm sóc bản thân, kĩ năng đảm bảo an toàn, kĩ năng tìm kiếm sự hỗ trợ; kĩ năng giao tiếp, kĩ năng giải quyết mâu thuẫn, kĩ năng hợp tác; kĩ năng tư duy sáng tạo...

GV mầm non cần xác định nội dung GDKNS cho phù hợp với đặc điểm phát triển tâm sinh lí của trẻ lớp

mình phụ trách và lồng ghép GDKNS trong tổ chức các hoạt động chăm sóc, giáo dục. GDKNS cho trẻ mầm non đòi hỏi phải đảm bảo tính linh hoạt, phù hợp với mức độ phát triển của trẻ, với điều kiện thực tiễn. Do đó, tùy theo đối tượng, hoàn cảnh mà GV xác định mục đích, nội dung, phương pháp, hình thức GDKNS cho phù hợp. Ví dụ, với trẻ mẫu giáo lớn (5 - 6 tuổi), để chuẩn bị cho trẻ tâm thế sẵn sàng vào tiểu học, GV xác định những kỹ năng cần thiết như kỹ năng cất sách vở, đồ dùng học tập vào cặp; kỹ năng học tập ở trường tiểu học, kỹ năng giao tiếp với thầy cô, bạn bè, kỹ năng đảm bảo an toàn... Tổ chức cho trẻ được thực hành, trải nghiệm trong các hoạt động học tập, hoạt động vui chơi, hoạt động chiều... ở trường mầm non.

5. Kết luận

GDKNS cho trẻ mầm non đã và vẫn là nhiệm vụ quan trọng của ngành Giáo dục, bởi xã hội hiện đại luôn nảy sinh nhiều vấn đề phức tạp đòi hỏi con người phải có những kỹ năng sống cần thiết mới có thể ứng

phó tích cực trước những thách thức của cuộc sống. GDKNS cần được tiến hành ngay từ độ tuổi mầm non để giúp trẻ tự tin, chủ động, có những hành vi tích cực, thiết lập được các mối quan hệ tốt đẹp, biết cách ứng phó với các tình huống của cuộc sống hàng ngày và sẵn sàng vào lớp 1. GV là nhân tố quyết định hiệu quả GDKNS cho trẻ mầm non.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Nguyễn Thanh Bình, (2011), *Giáo dục kỹ năng sống*, NXB Đại học Sư phạm.
- [2]. *Thông tư số 04/2014/TT-BGDĐT ngày 28/02/2014 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.*
- [3]. *Chương trình Giáo dục Mầm non*, (2013), NXB Giáo dục Việt nam.
- [4]. Nguyễn Thị Mĩ Lộc - Đinh Thị Kim Thoa - Phan Thị Thảo Hương, (2010), *Giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho trẻ mầm non*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

LIFE SKILLS EDUCATION FOR PRESCHOOL CHILDREN FROM PRACTICAL PERSPECTIVE

Nguyen Thi Hong Van
The National College for Education

Abstract: *Life skills education for preschool children is an important task in education sector. Many preschools have applied life skills education into child care-education program. The efficiency of this program depends on teachers' awareness and lesson organization. The article refers to three contents: 1 / Contents of life skill education for preschool children in preschool program; 2 / Organizing life skill education for preschool children; 3 / Some issues need to be noted in life skill education for preschool children.*

Keywords: *Preschool curriculum; life skill education; preschool children.*